

Ks. Czesław Krakowiak

III. FORMACJA LITURGICZNA

I. PODMIOT SAKRAMENTU NAMASZCZENIA CHORYCH **II. UDZIELANIE SAKRAMENTU NAMASZCZENIA CHORYCH W WIELKIM** **ZGROMADZENIU WIERNYCH** **III. DUSZPASTERSTWO CHORYCH**

Dla kogo sakrament namaszczenia chorych?

Wydana w 1963 r. Konstytucja o liturgii świętej nie tylko stwierdzała, że sakrament nazywany dotychczas "ostatnie namaszczenie" (extrema unctio) "lepiej nazywać "namaszczeniem chorych" (unctio infirmorum), ale także przypominała, iż nie jest on przeznaczony jedynie "dla tych, którzy znajdują się w ostatecznym niebezpieczeństwie utraty życia" (KL 73). Następnie po ukazaniu się w 1972 r. nowego rytuału Ordo unctionis infirmorum eorumque pastoralis curae zawierającego nie tylko liturgię sakramentu określanego już wyłącznie "namaszczenie chorych", ale także inne formy duchowej pomocy Kościoła chorym i osobom w podeszłym wieku, w praktyce pastoralnej Kościoła nastąpiła zmiana odnośnie do określania podmiotu tego sakramentu. Od tego czasu nastąpiło wyraźne odejście od rozumienia sakramentu namaszczenia jako bezpośredniego przygotowania na śmierć i w konsekwencji udzielania go praktycznie w ostatnich momentach życia chrześcijanina. Podkreśla się natomiast, że jest to sakrament na czas poważnej i groźnej choroby i zaawansowanej starości. Jednocześnie coraz częściej duszpasterze, zwłaszcza w czasie rekolekcji i misji zachęcają, aby sakrament namaszczenia przyjmowali także ci, którzy np. ukończyli 65. rok życia albo sami uważają, że ich choroba jest na tyle poważna i groźna, iż mogą otrzymać ten sakrament. Za zjawisko pozytywne należy uznać odejście od udzielania sakramentu namaszczenia jedynie in extremis, jednak niewłaściwe jest proponowanie go w sytuacjach nieuzasadnionych przez prawo kościelne. Dlatego w pewnych wypadkach można nawet mówić o "zbanalizowaniu" czy "dewaluacji" sakramentu przeznaczonego dla ciężko chorych i cierpiących z powodu starości. Wydaje się więc wskazane przypomnienie zdrowej nauki Kościoła o podmiocie i właściwym czasie udzielania namaszczenia chorych, zawartej w jego zwyczajnym nauczaniu.

I. PODMIOT SAKRAMENTU NAMASZCZENIA CHORYCH

Katechizm Kościoła katolickiego nr 1528 przypomina, że "stosowny czas na przyjęcie namaszczenia chorych zachodzi wtedy, gdy wierny staje wobec niebezpieczeństwa śmierci z powodu choroby lub starości".

Według Kodeksu prawa kanonicznego kan. 1004 - § 1. "Namaszczenia chorych można udzielić wiernemu, który po osiągnięciu używania rozumu, znajdzie się w niebezpieczeństwie śmierci na skutek choroby lub starości. § 2. Sakrament ten wolno powtórzyć, jeśli chory po wyzdrowieniu znowu ciężko zachoruje lub jeśli w +czasie trwania tej samej choroby niebezpieczeństwo stanie się poważniejsze".

Kan. 1007: "Nie wolno udzielać namaszczenia chorych tym, którzy uparcie trwają w jawnym grzechu ciężkim".

Podmiot sakramentu namaszczenia chorych określa dokładniej rytuał Sakramenty chorych (wyd. 2 poprawione, Katowice 1993, nry 8-15):

1. Sakramentu tego można udzielić także chorym przed operacją chirurgiczną, "jeżeli przyczyną operacji jest niebezpieczna choroba" (nr 10; por. KKK nr 1515).

2. Osobom "w podeszłym wieku, których siły opuszczają, można udzielić namaszczenia chorych również wtedy, gdy nie zagraża im niebezpieczna choroba" (nr 11).
3. "Dzieciom również należy udzielić namaszczenia chorych, jeżeli osiągnęły taki poziom umysłowy, że ten sakrament może im przynieść pokrzepienie. W razie wątpliwości, czy osiągnęły używanie rozumu, należy udzielić sakramentu" (nr 12; por. KPK kan. 1005).
4. "Chorym, którzy stracili przytomność lub używanie rozumu, należy udzielić sakramentu, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że jako wierzący prosiliby o to, gdyby byli przytomni" (nr 14; por. KPK kan. 1006). Wynika stąd, że w zwyczajnej sytuacji ksiądz może udzielić sakramentu tylko wtedy, gdy zna tę osobę, która jest już nieprzytomna, lub ktoś w sposób odpowiedzialny mógłby zaświadczyć, że jest to osoba ochrzczona, praktykująca i na pewno pragnęłaby przyjąć sakramenty Kościoła w niebezpieczeństwie śmierci. Jeśli warunki te nie mogą być spełnione, nie udziela się żadnych sakramentów, gdyż te są tylko dla tych, którzy przyjęli chrzest, posiadają wiarę i rozumnie o nie proszą.
5. Nigdy nie udziela się żadnego sakramentu umarłym. Ksiądz wezwany do chorego, który już umarł, modli się do Boga za zmarłego, "aby go uwolnił od grzechów i przyjął litościwie do swego Królestwa; namaszczenia natomiast niech nie udziela" (nr 15).
6. Jeśli istnieje poważna i uzasadniona wątpliwość, czy chory rzeczywiście już umarł, można udzielić mu sakramentu namaszczenia bez żadnego warunku.
7. Zamieszczony w rytuale wyd. 1 i 2 obrzęd "Warunkowe udzielanie namaszczenia chorych" powinien nosić tytuł "Namaszczenie w przypadku wątpliwości, czy chory jeszcze żyje". Nie stosuje się więc formuły "Jeśli żyjesz..." lecz formułę zwyczajną: "Przez to święte namaszczenie..." (nr 196, 2. wyd. rytuału; por. "Notitiae" 20 [1983] s. 553). Nie używa się również formuły warunkowego rozgrzeszenia. Zmianę tę wprowadzono po wydaniu nowego kodeksu.

II. UDZIELANIE SAKRAMENTU NAMASZCZENIA CHORYCH W WIELKIM ZGROMADZENIU WIERNYCH

Rytuał (Rozdział IV) przewiduje także udzielanie sakramentu namaszczenia chorych w czasie pielgrzymek, spotkań diecezjalnych, dni chorych dla danego miasta lub parafii, zjazdów stowarzyszeń chorych (por. nr 107 i nry 108-109). Każdą tego rodzaju wspólnotową celebrację sakramentu namaszczenia chorych należy wcześniej "odpowiednio przygotować pod względem duszpasterskim tak chorych, mających przyjąć święte namaszczenie, jak i pozostałych wiernych, chorych oraz zdrowych, którzy tam będą obecni" (nr 109). Wszyscy mający przyjąć sakrament namaszczenia chorych powinni wcześniej przystąpić do sakramentu pokuty i pojednania (nr 110). Osobom w podeszłym wieku można wtedy także udzielać sakramentu namaszczenia chorych, ale zawsze zachowując sens numeru 11, który wyraźnie mówi, że chodzi jedynie o tych, "których siły opuszczają, również wtedy, gdy nie zagraża im niebezpieczna choroba" (nr 11). W świetle tego stwierdzenia poważnym nadużyciem jest coraz bardziej rozpowszechniająca się praktyka zachęcania do przyjmowania sakramentu namaszczenia wszystkich, którzy np. ukończyli 65 lat, a nawet tych, którzy tylko aktualnie "źle się czują".

W świetle teologii sakramentu namaszczenia chorych oraz aktualnie obowiązującego prawa kościelnego jest to bowiem sakrament na czas poważnej choroby i zaawansowanej starości. Przez modlitwę Kościoła i znak świętego namaszczenia Chrystus pomaga i umacnia chrześcijanina mocą Ducha Świętego, aby w sposób zbawienny dla siebie i Kościoła przyjął cierpienie i przezwycięzył wszelkie trudności związane z ciężką chorobą i dolegliwościami towarzyszącymi starości (por. formuła sakramentalna). Zatem niedopuszczalne jest masowe udzielanie sakramentu namaszczenia w czasie misji czy rekolekcji wszystkim, którzy

odpowiednio zachęćeni pragną go przyjąć, ale nie są w niebezpieczeństwie z powodu choroby lub starości.

III. DUSZPASTERSTWO CHORYCH

Troska Kościoła o chorych nie ogranicza się jedynie do udzielania im sakramentu namaszczenia. Zanim duszpasterz pójdzie z sakramentem namaszczenia do chorego lub osoby w starszym wieku, powinien wcześniej wykorzystać inne formy religijnej i liturgicznej posługi. Rytuał zaleca najpierw odwiedzanie chorych (Rozdział I) celem ich ewangelizacji, a nawet zorganizowanie im zwykłej ludzkiej pomocy. Następnie chorym zanoszą się Komunię św. (Rozdział II). Udzielanie sakramentu namaszczenia stanowi dopiero ostatni i szczytowy etap duszpasterstwa chorych (Rozdział III).

Przez takie posługiwanie chorym będą oni objęci stałą opieką duszpasterską w czasie całego trwania ich choroby (starości). Proboszcz, jego współpracownicy oraz świeccy będą wtedy obecni przy tych członkach wspólnoty parafialnej, które cierpią, niosąc im duchową, a w razie potrzeby także materialną pomoc. W zanoszeniu chorym Komunii św. księży wspomagają diakoni i nadzwyczajni sześcioręcy Komunii św., którzy powinni już być w większości parafii. Tylko dzięki ich posłudze wierni chorzy i starzy będą mogli w miarę często posilać się Ciałem Chrystusa, zwłaszcza w niedziele i święta.

Literatura:

- Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Ewangelizacja i nawrócenie. Program duszpasterski na rok 1995/96*. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1995, s. 479-595.
- Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Ewangelizacja i nawrócenie. Sakramenty uzdrowienia. Pomoc duszpasterskie w VI roku nowenny 1995/96*. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1995, s. 109-136.
- Jan Paweł II, List apostolski *Salvifici doloris* o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia, w: Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Ewangelizacja i nawrócenie. Sakramenty uzdrowienia...*, s. 227-261.
- J. Stefański, *Sakrament chorych*, Gniezno 2000.